

Emlékezés Kuncz Ödönre (1884-1965), a Magyar Tudományos Akadémia levelező tagjára

Remembering Ödön Kuncz (1884-1965), Corresponding Member of the Hungarian Academy of Sciences

Kuncz Ödön jogász, közgazdász, egyetemi tanár, az MTA levelező tagja 1884. január 18-án született Aradon katolikus értelmiségi családban. Apja Kuncz Elek tanár, nagyváradi, majd kolozsvári tankerületi főigazgató. Anyja, a nemesi származású Csonka Ágnes 1892-ben meghalt, a kilenc gyerek nevelését az apa irányította. Testvérei közül Kuncz Aladár ismert író, szerkesztő. Két nagybátyja, Kuncz Ignác és Kuncz Jenő jeles jogtudósok.

Középfokú tanulmányait Kolozsváron végezte, a piarista Katolikus Főgimnáziumban érettségizett 1901-ben. „Bezzeg én még ma sem tudom, hogy miként sodródtam a jogi pályára. Egy biztos, hogy eleinte zenész, s majd orvos akartam lenni, de hiányzott belőlem a lendület, az elszántság, hogy akaratomnak érvényt szerezzek. Így cseppentem be a jogi pályára” – emlékezett vissza pályaválasztására.

A kolozsvári Ferenc József Tudományegyetem jogi karára iratkozott. Kitűnően tanult, minden vizsgája jeles, ezért 1907 márciusában sub auspiciis regis jogi doktorrá avatták. Gyakorlóévét a budapesti kereskedelmi és váltótörvényszék aljegyzőjeként töltötte. 1908-ban sikeres ügyvédi vizsgát tett, majd egyéves tanulmányútra ment Berlinbe, Drezdába és Hamburgba. Beszélt németül, franciául, angolul, latinul, olaszul. 1910-ben házasságot kötött a nemesi származású Szabó Valériával; két fiúgyermekük született, Dénes és József. 1911-ben habilitált a Ferenc József Tudományegyetemen a kereskedelmi és váltójog magántanáraként. 1913-ban az Igazságügyi Minisztérium törvényelőkészítő osztályán fogalmazó és a hiteljogi kodifikáció előadója. 1914-től a kereskedelmi

és váltójog nyilvános rendkívüli tanára a kolozsvári egyetemen. Az első világháború idején, 1914–1915-ben részt vett a Kárpátokban folyó harcokban. 1916-ban rendes tanárrá nevezték ki. 1919. május 12-én román katonák szállták meg a kolozsvári Ferenc József Tudományegyetemet. Mivel Kuncz Ödön nem tett esküt a román államra, családjával az év végén Budapestre települt.

1920-tól 1928-ig a budapesti Királyi József Műegyetem közgazdaságtudományi karának nyilvános rendes tanára. 1928-tól a Pázmány Péter Tudományegyetem jogi karán a kereskedelmi és váltójog nyilvános rendes tanára. 1933–1934-es és az 1943–1944-es tanévben a jog- és államtudományi kar dékánja volt. 1949-ban kényszernyugdíjazták. Kuncz Ödön az oktatást tartotta munkássága legfontosabb területének. 1954-ben fiának írt levelében önironikusan vallotta, hogy a jogi pálya „ügyvédi része (főleg a végrehajtás és árverés) megrémisztett és bírói szektora (főleg a járásbíróság lélek nélküli nagyüzeme és a tehetséges bírák agyon dolgoztatása) kiábrándított. Nem is lettem »jogász«, hanem pedagógus: Tanár. Akit a jogban inkább a művészet, mint a mesterség érdekelt. Aki a száraz dogmatika unalmából az eleven élet üdülő helyeire menekült, s akiről a közgazdák azt mondták, hogy kitűnő jogász, a jogászok meg azt, hogy nagyszerű közgazda, s az ügyvédek, hogy született muzsikus vagyok, mert minden mondatomban csak úgy pattog a zenei ritmus”.

Több mint négy évtizedes pályáján az egyetemi oktatás mellett gazdag tudományos és ehhez kapcsolódó közéleti tevékenységet folytatott. Az igazságügy-miniszter és a pénzügyminiszter megbízásából több törvény előkészítésében fontos szerepet játszott: ő állította össze 1913–1914-ben az új váltótörvény-javaslat indoklását, 1917-ben a részvénytársaságokról szóló törvény tervezetét, 1921-ben az új kereskedelmi törvény novellájának tervezetét. 1928-tól a korlátolt felelősségű és a csendes társaságok kodifikációs feladatait végezte az 1930. évi V. törvénycikknek az elfogadásáig. Ezeken kívül még jó néhány

törvénytervezet (pl. vagyonváltság, tisztességtelen verseny) kidolgozását segítette.

Tudományos tevékenységében a kereskedelmi és váltójogi szakterület vizsgálata állt az első helyen. Alapvető műveket alkotott, A magyar kereskedelmi és váltójog vázlata és A magyar kereskedelmi és váltójog tankönyve című munkája több kiadást megért. Sokat foglalkozott a szövetkezeti jog, a versenyjog, a biztosítási jog egyes témaival és fontos közgazdasági kérdésekkel. Szladits Károly Magyar magánjog című, hatkötetes munkájában a IV. kötet (Kötelmi jog különös része) VIII. fejezetének (Kötelmek személy és vagyonkapcsolatokból) megírásával vett részt.

Kuncz Ödön rendkívül sokat publikált a Kereskedelmi Jog, a Jogállam, a Jogtudományi Közlöny, a Magyar Jogélet, az Igazságügyi Javaslatok Tára, az Ügyvédek Lapja, a Magyar Jogi Szemle, a Magyar Jogászegyleti Értekezések, a Magyar Pénzügy, a Pénzügyi Szemle, a Pénzügyvilág, a Közgazdasági Szemle, a Közgazdaság és Közművelődés, a Biztosítási és Közgazdasági lapok, a Magyar Gazdák Szemléje, a Magyar Nemzetgazda, a Szövetkezeti Szemle, a Magyar Szövetkezés, a Városi Szemle és más folyóiratokban. Tudományos dolgozatait német, angol és francia nyelven több külföldi folyóirat közölte. Mindezek mellett 1918-tól 10 évig a Kereskedelmi Jog című szakfolyóirat szerkesztője, 1929-től 1944-ig főszerkesztője, s egy ideig a Gazdasági Jog főszerkesztője, továbbá a Magyar Szövetkezés és a Hites Könyvvizsgáló című folyóiratok szerkesztőbizottságának elnöki feladatait is ellátta. Szakegyesületek működésében is aktívan közreműködött. Ellátta a Magyar Jogászegylet Gazdaságjogi Intézetének igazgatói és Hiteljogi szakosztályának elnöki, 1925-től az Iparjogvédelmi Egyesület alelnöki, 1935-től 1939-ig társelnöki, a Magyarországi Szövetkezetek Szövetségének alelnöki, a Hites Könyvvizsgálókat Vizsgáztató Bizottság ügyvezető társelnöki tisztségét. Tagja volt a Magyar Közgazdasági Társaság választmányának és a Biztosítási Szaktanácsnak is.

Gazdag nyelv- és szaktudása révén jó kapcsolatokat ápolt több nyugat-európai országgal. Elnöke volt a Német–Magyar Kereskedelmi Kamara Választott Bíróságának és főtitkára a Szövetkezeti Gazdálkodás Nemzetközi Intézetének (Institut International d' Études Cooperatives).

A jogász–közgazdász egyetemi tanár a magánjogi törvénykönyv előkészítéséért kormányzói elismerésben, 1940-ben oktatói és tudományos munkásságáért pedig a Magyar Érdemrend középkeresztje kitüntetésben részesült.

Tudományos munkásságáért 1930. május 8-án a Magyar Tudományos Akadémia közgyűlése levelező taggá választott. 1949. október végén, a kommunista hatalomátvétel után, az akadémiai tisztogatás során megfosztják címétől, tanácskozó taggá minősítették. Levelező tagságát 1989 májusában posztumusz állították helyre.

1965. március 19-én hunyt el Budapesten. A Farkasréti temetőben helyezték végső nyugalomba. Tudósi és emberi hitvallását így fogalmazta meg: „A társadalom emberséges és igazságos rendje nélkül nem érdemes embernek lenni. Ezt a rendet pedig nekünk jogászoknak kell megteremteni és megvédelmezni”.

Kuncz Ödön főbb művei

A részvénytársaság védelme igazgatósági tagjainak egyéni érdekeivel szemben. Kolozsvár, 1909.

A felmentésadás a részvényjogban. Budapest, 1909.

Alaptőke-felemelés: Tanulmány a részvénytársasági jog köréből. Budapest, 1911.

Részvényjogi reformkérdések. Budapest, 1913.

Az osztalékjog és a fiktív osztalék: Tanulmány a részvényjog köréből. Budapest, 1913.

A részvénybevonás (amortizáció) és az élvezeti részvény. Budapest, 1913.

A védőjegytörvény új tervezete. Budapest, 1916.

Részvényjogi problémák. Budapest, 1918.

A szövetkezetjog reformja. Budapest, 1920.

A tisztességtelen verseny problémája. 1921.

A magyar kereskedelmi és váltójog vázlata I–II. Budapest, 1921–1922.

A tisztességtelen verseny: Az 1923: V. törvénycikk magyarázata, kiegészítve a törvényt végrehajtó rendeletekkel. Budapest, 1924. (Balás P. Elemérrel)

Az aranymérleg problémái és rendelettervezet a kereskedők mérlegének aranykoronában készítéséről. Budapest, 1925.

Aranymérleg: A mérlegvalódiság helyreállításáról szóló 7.000/1925. P. M. számú rendelet és magyarázata. Budapest, 1926.

Törvénytervezet a részvénytársaságról, a szövetkezetéről és a korlátolt felelősségű társaságról. Budapest, 1926.

A részvényjog reformjáról. Budapest, 1927.

A magyar kereskedelmi és váltójog vázlata. Budapest, 1928.

Szövetkezeti jogunk időszerű kérdései. Budapest, 1930.

A kartell mint jogi probléma. Budapest, 1930.

A korlátolt felelősségű társaságról szóló törvény (1930: V. tc.) tervezete és indokolása. Budapest, 1930.

Törvénytervezet a részvénytársaságokról. Budapest 1932.

Közüzemi problémák. Budapest, 1933. (Magyary Zoltánnal és Hoór-Tempis Móriccal)

A városi üzemek szervezeti problémája. Budapest, 1933.

Törvénytervezet a szövetkezetéről. Budapest, 1934.

A trianoni békeszerződés revíziójának szükségessége. Budapest, 1934.

The three first principles at Rochdale. London, 1934.

A rochdalei alapelvek és a szövetkezet jogi fogalma. Budapest, 1935.

Hiteljog I.: A kereskedelmi törvény és joggyakorlata. Budapest, 1937. (Nizsalovszky Endrével)

Hiteljog III.: Magyar hiteljog, csődtörvény, váltótörvény, csekk törvény. Budapest, 1936. (Katona Gáborral)

Hiteljog IV.: Ipari tulajdon, tisztességtelen verseny, kényszeregyesség, iparjog, törvények, rendeletek, joggyakorlat. Budapest, 1938. (Nizsalovszky Endrével és Schwartz Tiborral)

A jog birodalma: Bevezetés a jog- és államtudományba. Budapest, 1937.

Az új német és svájci részvényreform magyar tanulságai. Budapest, 1938.

A magyar kereskedelmi és váltójog tankönyve. Budapest, 1938.

Küzdelem a gazdasági jogért: Kuncz Ödön összegyűjtött kisebb dolgozatai I–II. Budapest, 1939–1941.

A részvény és a részvényes. Budapest, 1941.

Felhasznált irodalom

Dr. Fegyveresi Zsolt: *Kuncz Ödön életpályája.* Kolozsvár, 2024.

Kuncz Ödön, a M. Kir. Budapesti Pázmány Péter Tudományegyetem ny. r. tanárának 30 éves irodalmi munkássága: 1907–1937. Budapest, 1938.

Kuncz Ödön: *Életem.* Budapest, 2017.

Kuncz Alapítvány: *Dr. Kuncz Ödön.* kunczalapitvany.host.xtremedia.hu/dr-kuncz-odon

Magyar Katolikus Lexikon. lexikon.katolikus.hu/K/Kuncz.html

Országgyűlési Könyvtár – Országgyűlés: *Kuncz Ödön.* konyvtar-parlament.hu/kuncz-odon

Varga Norbert: *Kuncz Ödön (1884–1965).* Acta Universitatis Szegediensis: Forum: Acta Juridica et Politica, 2020.

Osztovits András

egyetemi tanár

Károli Gáspár Református Egyetem

Európai Jogi és Nemzetközi Magánjogi Tanszék

email: osztovits.andras@kre.hu